

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسئولیت مدنی و کیفری مدیران

در شرکت های تجاری

www.ketab.ir

مؤلف:

میشم رحمانی پناه

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: رحمانی پناه، میثم، ۱۳۶۱-
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام Iran, Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: مسئولیت مدنی و کیفری مدیران در شرکت‌های تجارتی / مولف میثم رحمانی پناه.
مشخصات نشر	: تهران / چتر دانش، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۸۳-۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: هیأت مدیره شرکت‌ها -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران Directors of corporations -- Legal status, laws, etc. -- Iran
	: مسئولیت مدنی شرکت‌ها -- ایران Tort liability of corporations -- Iran
	: مسئولیت جزائی شخصیت حقوقی -- ایران Criminal liability of juristic persons -- Iran
	: مسئولیت (حقوق) -- ایران Liability (Law) -- Iran
	: مدیران -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران Executives -- Legal status, laws, etc. -- Iran
رده بندی کنگره	: KMH۱۰۵۸ :
رده بندی دیویی	: ۳۴۶/۵۵۰۶۶ :
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۸۲۱۱۳۳ :
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا	

نام کتاب	: مسئولیت مدنی و کیفری مدیران در شرکت‌های تجارتی
ناشر	: چتر دانش
مؤلف	: میثم رحمانی پناه
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۴۰۳
شمارگان	: ۵۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۶۸۳-۲
قیمت	: ۱۵۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمییری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آن‌ها از یک سو و تناسب آن‌ها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

مقدمه کتاب.....	۶
فصل اول: کلیات حاکم بر مسئولیت‌های حقوقی (مدنی و کیفری)	
مدیران در شرکت‌های تجاری.....	۹
بخش اول- شخصیت حقوقی در اشخاص حقوقی و نوع نمایندگی مدیران در شرکت‌های تجاری.....	۹
بخش دوم- بررسی مبانی مسئولیت حقوقی (مدنی) مدیران در شرکت‌های تجاری با توجه به نظم حقوقی کنونی.....	۱۶
بخش سوم- مبانی مسئولیت کیفری مدیران در شرکت‌های تجاری با توجه به نظم حقوقی کنونی.....	۳۱
فصل دوم: بررسی و تحلیل موارد مسئولیت‌های حقوقی (مدنی) مدیران در قانون تجارت ۱۳۱۱ و سایر قوانین و مقررات مربوط.....	۷۰
بخش اول- مسئولیت مدنی مدیران در شرکت‌های سهامی عام، تعاونی سهامی عام و سهامی خاص.....	۷۰
بخش دوم- مسئولیت‌های حقوقی (مدنی) مدیران در قانون تجارت ۱۳۱۱ در شرکت‌های تجاری.....	۸۸
بخش سوم- مسئولیت مدنی مدیران در شرکت‌های تعاونی.....	۸۹
بخش چهارم- موارد مسئولیت‌های حقوقی مدیران در سایر قوانین و مقررات مربوط.....	۹۳

فصل سوم: معرفی و بررسی مسئولیت‌های کیفری مدیران در قوانین و

مقررات کیفری ۱۲۴

بخش اول- مسئولیت‌های کیفری مدیران در لایحه قانونی اصلاح قسمتی از

قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ در شرکت‌های سهامی عام، تعاونی سهامی عام و

سهامی خاص ۱۲۴

بخش دوم- مسئولیت‌های کیفری مدیران در قانون تجارت ۱۳۱۱ ۱۳۲

بخش سوم- مسئولیت‌های کیفری مدیران در شرکت‌های تعاونی ۱۳۳

بخش چهارم- مسئولیت‌های کیفری مدیران در سایر قوانین و مقررات مربوط

..... ۱۳۵

منابع ۱۵۳

مقدمه کتاب

با عنایت به ماده ۵۸۸ قانون تجارت و ایجاد اهلیت تمتع و استیفاء برای اشخاص حقوقی از جمله شرکت‌های تجاری که شخصیت‌هایی فرضی و اعتباری هستند، لاجرم اداره این اشخاص به عهده شخص یا اشخاصی به نام مدیران به‌عنوان نماینده اراده شرکت می‌باشد. بنا بر آخرین تغییرات و اصلاحات قوانین و مقررات موضوعه کشوری، مسئولیت مدنی و کیفری هم در خصوص شخصیت حقوقی شرکت و هم در خصوص شخصیت حقوقی مدیران شرکت که مستقل از شخصیت حقوقی خود شرکت است قابل‌تصور می‌باشد که در این کتاب به بررسی مسئولیت مدنی و کیفری مدیران شرکت‌ها در حقوق ایران پرداخته‌ایم. حقیقتاً یکی از مسائل حقوق خصوصی و کیفری در تمامی نقاط جهان بحران نمایندگی مدیران شرکت‌های تجاری است چراکه درواقع ایشان اصیل نبوده و نماینده شرکت هستند و هر صورت تخلف و ارتکاب تقصیر نسبت به تعهدات و وظایف خویش با عنایت به گردش مالی عظیم و تأثیر شگرف شرکت‌ها بر اقتصاد، فرهنگ، محیط‌زیست، تخلفات مدیران باعث بروز خسارات سنگین به شرکت، شرکاء، سهامداران و طلبکاران و اشخاص ثالث طرف قرارداد شده و حتی ممکن است نظم عمومی اعم از اقتصادی، محیط‌زیستی، بهداشتی را بر هم زند. به همین مناسبت به بررسی و اعمال نظریات مختلف فلسفی مسئولیت مدنی بر نظام مسئولیت مدنی مدیران به‌ویژه نظریه تقصیر و نظریه خطر پرداخته‌ایم و در خصوص مسئولیت جمعی نیز جایگاه مسئولیت مدیران به لحاظ اشتراکی یا تضامنی بودن را بررسی و به این نتیجه رسیدیم که باید نظام حاکم مسئولیت مدنی مدیران شرکت‌ها تاحدودی متفاوت از نظام سنتی حاکم بر اشخاص حقیقی و وکیل و نماینده ساده مدنی باشد و در مواردی باید از مسئولیت مبتنی بر تقصیر به سمت فرض تقصیر و نظریه خطر گام برداریم و در مواردی تعهد به‌وسیله مدیران را به سمت تعهد به نتیجه ببریم و همچنین بر تعداد مسئولیت‌های تضامنی مدیران نسبت به مسئولیت‌های اشتراکی‌شان بیفزاییم.

در خصوص مسئولیت کیفری نیز با توجه به آخرین اصلاحات در نظام کیفری ایران بنا بر قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و امکان تعقیب و محکومیت کیفری برای اشخاص حقوقی بازهم نماینده حقیقی شخص حقوقی در صورت ارتکاب جرم مسئولیت کیفری خواهد داشت و حتی کیفر شخص حقوقی رافع مسئولیت کیفری نماینده آن یعنی مدیر یا مدیران نیست. امروزه شرکت‌های تجاری جز لاینفک ساختار اقتصادی، فرهنگی و حقوقی تمامی کشورهای سراسر جهان به شمار می‌روند تا جایی که عملاً اشخاص حقیقی جایگاه مسلط و حائز اهمیت خود در عرصه‌های گوناگون را در مقابل این اشخاص فرضی و اعتباری که ساخته دست خود بشر هستند از دست داده‌اند. طبق ماده ۵۸۳ قانون تجارت ۱۳۱۱ کلیه شرکت‌های تجاری دارای شخصیت حقوقی هستند و وفق ماده ۵۸۸ همین قانون اشخاص حقوقی و شرکت‌های تجاری می‌تواند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است مگر حقوق وظایفی که بالطبع فقط انسان ممکن است دارای آن باشد مانند؛ حقوق و وظایف ابوت و بنوت و امثال ذلک. با عنایت به این مهم که اشخاص حقوقی نیز می‌توانند هم طرف حق و هم تکلیف قرار بگیرند و این موضوع از دو طریق انعقاد قرارداد و بعضی ایقاعات و همچنین از طریق مسئولیت خارج از قرارداد (مسئولیت مدنی) امکان‌پذیر است و از سویی بنا بر ضرورت منطقی و تجربه بشریت اداره این اشخاص حقوقی از جانب مالکین آن (سهامداران، شرکاء، اعضاء) به فرد یا گروهی از اشخاص بنام مدیر یا مدیران سپرده می‌گردد که باعث می‌گردد مدیران شرکت‌های تجاری زبان گویای این شرکت‌ها به شمار روند و درواقع نماینده شرکت و سکان‌دار راهبری شرکت محسوب گردند، ما در این کتاب بر آن شدیم که بررسی نماییم که مدیران به‌عنوان رکن شرکت و نماینده اراده آن به لحاظ مسئولیت مدنی و کیفری چه وضعیتی دارند و اساساً با نماینده متعارف و سنتی یعنی وکیل و یا سایر نمایندگان مختلف مندرج در قانون مدنی و سایر قوانین و مقررات چه تفاوت‌هایی دارند، تا از این طریق نظم کنونی حاکم بر مسئولیت مدنی و کیفری مدیران در شرکت‌های تجاری در حقوق ایران را ترسیم نموده و مخاطبین این

حوزه مهم که با عنایت به افزایش فعالیت شرکت‌ها اهمیت آن به‌طور فزاینده و چشم‌گیری مضاعف می‌گردد از این کتاب به‌عنوان منبعی در این خصوص با بیانی شیوه و ساده و کاربردی بهره‌مند گردند. در موارد لازم نیز به‌نقد و ارائه پیشنهادات در خصوص نظام کنونی حاکم بر مسئولیت مدنی و کیفری مدیران شرکت‌های تجاری خواهیم پرداخت. در همین راستا در بخش نخست تحت عنوان کلیات به مقایسه شخصیت حقوقی شرکت‌های تجاری باشخصیت حقوقی اشخاص حقیقی پرداخته و امکان انطباق قواعد سنتی مسئولیت مدنی بر شرکت‌های تجاری را بررسی و همچنین نوع نمایندگی مدیران شرکت‌های تجاری را تعیین و به مقایسه آن با سایر انواع نمایندگی خواهیم پرداخت و در همین راستا نیز به‌طور ویژه مسئولیت مدنی مدیران شرکت‌های تجاری و نظریات حاکم بر آن را موردبررسی قرار داده و نهایتاً به‌نقد و بررسی و ارائه پیشنهادات به قانون‌گذار برای بهبود و بروز رسانی نظام حاکم بر مسئولیت مدنی مدیران در شرکت‌های تجاری و همچنین مبانی حاکم بر مسئولیت کیفری مدیران در پرتو قواعد عمومی نظام کیفری ایران خواهیم پرداخت. در بخش دوم کتاب به معرفی و طبقه‌بندی موارد عمومی و اختصاصی مسئولیت‌های مدنی قراردادی و خارج از قرارداد مدیران در شرکت تجاری اختصاص داده‌ایم و در بخش سوم نیز مسئولیت‌های کیفری (جزایی) عمومی و اختصاصی مربوط به مدیران در شرکت‌های تجاری را معرفی و بررسی می‌نماییم.